

IZVJEŠTAJ O RADU
PARKOVA DINARIDA – MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA DINARIDA
ZA 2020. GODINU

Podgorica, 2021. godine

STRATEŠKA TEMA 1: IZGRADNJA KAPACITETA MREŽE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA

CILJ 1.1 KADROVSKA I TEHNIČKA OSPOSOBLJENOST PARKOVA DINARIDA ZA EFIKASNO OBAVLJANJE DJELATNOSTI

1.1.1 Angažovanje ljudskih resursa

U 2020. godini Parkovi Dinarida su imali angažovane 3 osobe sa ugovorom o radu i 2 osobe sa ugovorom o djelu.

1.1.2 Nabavka materijalno – tehničkih sredstava

Za potrebe rada organizacije opremljena je kancelarija sa osnovnim kancelarijskim namještajem i tehničkom opremom.

1.1.3 Kadrovsko, stručno i organizaciono osposobljavanje za kvalitetno izvršavanje aktivnosti Mreže

Parkovi Dinarida su konkurisali kroz Program stručnog osposobljavanja tražeći četiri izvršioca iz oblasti značajnih za rad mreže. Nakon završenog konkursa, organizaciji su dodijeljena dva izvršioca, koja su nakon 10-mjesečne obuke uspješno završili program stručnog osposobljavanja.

1.1.4 Podrška naučno – stručnim istraživanjima

Nije realizovano, zbog nedostatka finansijskih sredstava.

CILJ 1.2 UMREŽAVANJE ZAŠTIĆENIH PODRUČJA REGIONA

1.2.1 Organizovanje XII i XIII sjednice Upravnog odbora Parkova Dinarida

XII sjednica Upravnog odbora održana je u Nacionalnom parku Mavrovo. Na sjednici je izabran Predsjednik organizacije na period od 5 godina i Predsjednik Stručnog savjeta.

XIII sjednica Upravnog odbora je održana elektronskim putem. Na njoj su izabrana četiri člana Stručnog savjeta.

CILJ 1.3 FINANSIJSKA ODRŽIVOST PARKOVA DINARIDA

1.3.1 Razvijanje projektnih ideja i priprema projektnih aplikacija

Parkovi Dinarida su tokom prethodne godine, u saradnji sa drugim organizacijama i institucijama, radili na pripremi više projektnih aplikacija:

“Testiranje Smjernica za procjenu i valorizaciju ekosistemskih usluga i njihovog integrisanja u razvojne planove upravljačkih institucija zaštićenog područja Orjen” u prekograničnom regionu Crna Gora – Bosna i Hercegovina kroz studiju slučaja Orjen planine. Cilj projekta je integracija ekosistemskih usluga u procesu donošenja odluka vezanih za područje planine Orjen. Projekat je podržan od strane Njemačke organizacije za međunarodnu saradnju (GIZ) i njegova realizacija je započela u aprilu 2020. godine, a završava se u martu 2021. godine.

“Istraživanje stavova javnosti o mrkom medvjedu kao prilog Akcionom planu za mrkog medvjeda u Crnoj Gori”. Cilj projekta je da se kroz prikupljanje i analizu mišljenja javnosti o mrkom medvjedu u Crnoj Gori dobiju vrijedni podaci koji će se koristiti prilikom izrade Akcionog plana upravljanja mrkim medvjedom u Crnoj Gori. Pored toga, nastojaćemo da kroz projekat da edukujemo javnost o značaju mrkog medvjeda i potrebi zaštite i očuvanja njegove populacije. Sprovođenje projektnih aktivnosti započeto je u decembru 2020. i trajaće 6 mjeseci. Projekat je podržan od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i

urbanizma.

“Utvrdjivanje popisa o prisustvu i distribuciji invazivnih vrsta biljaka na teritoriji Crne Gore” Projekat uključuje desktop istraživanje u cilju definisanja liste stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka koje izazivaju zabrinutost po ekosisteme na teritoriji Crne Gore. Za inventarizaciju invazivnih vrsta biljaka korišćiće se podaci iz postojećih naučnih i stručnih istraživanja. Pored definisanja liste stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka pripremiće se kratak izvještaj koji će biti prilog Akcionom planu za borbu protiv stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka, a koji će uključivati i informacije o mapiranju, distribuciji, uticaju kao i prijedlogu na koji način možemo uticati na kontrolu, smanjivanje negativnog uticaja kao i njihovo uklanjanje. Osim toga, cilj projekta je pružiti informacije i upoznati javnost sa pojmom invazivnih stranih vrsta biljaka. U tom pogledu sprovedeće se edukativna kampanja na polju jačanja javne svijesti o problemima izazvanim invazivnim vrstama biljaka, kao i o značaju i zaštiti gubitka biodiverziteta izazvanim ovim problemom. Projekat je započeo u decembru 2020, trajaće 6 mjeseci, a podržan je od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma.

“Ekosistemski pristup u cilju unapređenja gazdovanja šumama u Crnoj Gori” Projekat Ekosistemski pristup u cilju unapređenja gazdovanja šumama u Crnoj Gori ima za cilj da unaprijedi i doprinese održivom gazdovanju šumama u Crnoj Gori kao jednom od osnovnih ciljeva Nacionalne šumarske strategije sa planom razvoja šuma i šumarstva 2014. – 2023. godine. Projekat predviđa analizu trenutnog načina gazdovanja šumama sa posebnim fokusom na ekosistemski pristup upravljanju, zaštiti biodiverziteta i drugih ekosistemskih usluga šuma kroz sagledavanje stanja šumskih staništa i vrsta od evropske važnosti, otpornosti šuma na uticaje klimatskih promjena i druga ugrožavanja, kao i valorizacije ekosistemskih usluga šuma. Pored toga, identifikovali bi se primjeri dobrih praksi gazdovanja šumama kako u Crnoj Gori tako i u regionu (Slovenija i Hrvatska) koji mogu služiti kao dobar model za primjenu u Crnoj Gori. Ovakva analiza će doprinijeti pružanju osnove za buduću integraciju ciljeva zaštite životne sredine u planove razvoja šuma i programe gazdovanje šumama i upravljanje područjima Natura 2000 u šumama. Uključivanjem svih zainteresovanih strana u izradi takvog dokumenta unaprijediće se saradnja i ojačati institucionalni kapaciteti.

Uporedo sa izradom ovog dokumenta, realizovaće se edukativna kampanja o značaju šuma, potrebi njihove zaštite od požara, biljnih bolesti i štetočina. U tom cilju pripremiće se edukativni materijal koji će se distribuirati na radionicama, akcijama pošumljavanja, čišćenja ali i putem intenzivne kampanje na društvenim mrežama. Projektom je konkurisano kod Ministarstva Poljoprivrede i ruralnog razvoja. *Projekat nije podržan.*

Projekat *“Civil Society Act Towards Improvement of Protected Areas In Montenegro”/Civilno društvu djeluje u cilju unapređenja zaštićenih područja u Crnoj Gori*. Projekat kojim je konkurisano na konkursu EU kroz implementacionu jedinicu Uprave za javne radova Crne Gore ima za cilj da poboljša i podrži proces usklađivanja u EU na polju zaštite prirode podizanjem svijesti javnosti i izgradnjom institucionalnih kapaciteta u Crnoj Gori za planiranje i sprovođenje pravne tekovine u oblasti životne sredine. Specifični cilj je izgraditi podršku javnosti i svijest te ojačati kapacitete za poboljšano upravljanje prirodnim resursima u zaštićenim područjima u skladu s evropskim standardima zaštite životne sredine. *Projekat nije podržan.*

1.3.2 Pokretanje zajedničkih inicijativa sa inostranim i domaćim organizacijama i donatorima

Parkovi Dinarida realizuju zajedničke inicijative sa strateškim partnerima i drugim institucijama i organizacijama civilnog društva kroz različite vidove interakcije:

- informisanje šire javnosti i članica mreže o događajima u regionu
- konsultovanje i direktno uključivanje u realizaciju konkretnih aktivnosti na terenu (naročito kroz projekat sa Udrugom za zaštitu prirode i očuvanja biološke sredine iz Zagreba (WWF Adria) - „Zaštićena područja za prirodu i ljude“)

STRATEŠKA TEMA 2: ZAŠTITA PRIRODNIH VRIJEDNOSTI

2.1 PROJEKAT “ZAŠTIĆENA PODRUČJA ZA PRIRODU I LJUDE ”

2.1.1 Učešće u procesu izrade Akcionog plana upravljanja populacijom mrkog medvjeda

Parkovi Dinarida kao član Savjeta za izradu plana upravljanja mrkim medvjedom, koji je osnovalo Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoja (MPRR), aktivno rade na pripremi Plana upravljanja za mrkog medvjeda. U toku 2020. održan je sastanak Savjeta, na kome se raspravljalo o sadržaju akcionog plana i sledećim koracima. Parkovi Dinarida su preuzeli obavezu da u cilju pripreme poglavlja posvećenog učešću javnosti u upravljanju mrkim medvjedom sprovedu dodatna istraživanja mišljenja i stavova javnosti u Crnoj Gori o mrkom medvjedu. Pripremne aktivnosti su obavljene u 2020 godini, a samo istraživanje će biti organizovano u prvoj polovini 2021. godine. Istraživanje je podržano od strane Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma kroz poseban projekat “Istraživanje stavova javnosti o mrkom medvjedu kao prilog Akcionom planu za mrkog medvjeda u Crnoj Gori”.

2.1.2 Izrada baze znanja za područja Dinarida i baze eksperata

U cilju povećanja prepoznavanja vrijednosti i benefita Dinarida među članicama Mreže i šire, Parkovi Dinarida su u okviru izrade novog web sajta u toku 2020. radili na izradi baza podataka koja će sadržati dokumenta relevantna za područje kao i baza eksperata koji će biti u mogućnosti da pruže stručnu pomoć u radu ZP-a. U tom cilju je putem tendera izabran web developer i dizajneri koji su razvili novu platformu i grafički dizajn. Parkovi Dinarida su u saradnji sa predsjednikom Stručnog savjeta Parkova Dinarida razvili strukturu baze podataka i identifikovali potencijalne eksperte za bazu eksperata. Rad na finalizaciji ove aktivnosti nastaviće se u toku 2021. godine.

2.1.3 Webinar Uticaj pandemije COVID-19 na zaštićena područja u region Dinarida

Pandemija COVID-19 izazvana virusom SARS-CoV 2 uticala je gotovo na sve aspekte života i funkcionisanja na zemlji. Osim što je uticala na živote i zdravlje ljudi, donijela je mnoge socijalne i ekonomske izazove. Iako tek počinjemo shvatati uticaj pandemije COVID-19 na zaštićena i očuvana područja, već postoje mnogi pokazatelji o direktnom uticaju na sama područja, na buduće izazove kao i implikacije na nove politike zaštite prirode. Kao i na globalnom nivou pandemija COVID-19 je uticala na pitanja funkcionisanja sistema zaštite prirode u regionu Dinarskog luka. Stoga su Parkovi Dinarida u decembru 2020. organizovali Webinar na temu „Uticaja pandemije COVID-19 na stanje zaštićenih područja u regionu Dinarida“. Događaj je organizovan u saradnji sa WWF Adria i članovima mreže Parkova Dinarida sa ciljem da sagleda razmjere i posljedice pandemije COVID-19 na zaštićena područja u regionu Dinarida.

Kroz prezentaciju po jednog zaštićenog područja iz svake od osam država Dinarskog luka potvrdilo se da se zaštićena područja suočavaju sa novim izazovima i da su ranjivost pokazala sva područja, a naročito ona koja su svoj razvoj zasnivala na uslugama, odnosno na turizmu. Rad na ovoj temi biće nastavljen i u toku 2021. Godine.

2.2 PROJEKAT “ODVAJAJMO OTPAD ZAJEDNO”

U cilju podrške realizaciji Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom u opštini Plužine za period 2016. - 2020. godine Parkovi Dinarida su u periodu od decembra 2019. do maja 2020. realizovali projekat „Odvajajmo otpad zajedno“. Projekat je realizovan u saradnji sa Opštinom Plužine i DOO „Komunalno Plužine“. Cilj projekta je bio da se kroz podršku realizaciji Lokalnog plana upravljanja komunalnim i neopasnim građevinskim otpadom u opštini Plužine za period 2016. - 2020. godine edukuju građani o potrebi selektivnog odlaganja otpada, kao i da se unaprijedi komunalna infrastruktura postavljanjem kanti za suhu i mokru frakciju otpada.

Naime, kako je dosadašnja praksa u Crnoj Gori pokazala da je sakupljanje otpada po principu primarne selekcije u više kanti, za PET, staklo, papir, metal i ostali otpad, neefikasno i da se kao krajnji rezultat dobije uglavnom samo miješani otpad u svakoj od njih, novi Državni plan upravljanja otpadom je predvidio uvođenje novog sistema tzv. sistema dvije kante za separatno sakupljanje suve i mokre frakcije (kanta ili kontejner, manje ili veće zapremine).

Ovaj sistem podrazumijeva obavljanje primarne selekcije, tj. razdvajanja otpada na mjestu njegovog nastanka, u dvije kante: SUVA KANTA - zajedničko odvajanje primarno selektovanih materijala kao što su papir, karton, plastika, staklo, guma, metal, tekstil i slično, MOKRA KANTA - odvajanje ostalog otpada koji je po svom sastavu uglavnom mokar zbog prisustva ostataka od hrane, materijala organskog porijekla, baštenskog otpada, proizvoda za higijenu i slično.

2.2.1 Priprema i distribucija edukativnog materijala

Stoga, ovim projektom je u skadu sa Lokalnim planom upravljanja otpadom unaprijeđena javna svijest po pitanju pravilnog odlaganja otpada.

Sa tim ciljem, Parkovi Dinarida su u periodu januar-mart pripremili edukativni materijal o potrebi selektivnog odlaganja otpada i reciklaže čijom distribucijom su građani dobili sve potrebne informacije o značaju i potrebi primarne selekcije, odnosno odvojenog sakupljanja komunalnog otpada. U periodu april-maj 2020, Parkovi Dinarida su u saradnji sa Komunalnim preduzećem Plužine distribuirali edukativni materijal (brošura i flajeri) pomoću kojih su građani Opštine Plužine (kolektivni i individualni tip stanovanja) dobili sve potrebne informacije o značaju i potrebi primarne selekcije, odnosno odvojenog sakupljanja komunalnog otpada i načinima kako i gdje to mogu uraditi na teritoriji Plužina. Edukativni materijal (flajeri) se distribuirao građanima dostavom uz račune za odvoz otpada, u poštanskim sandučićima i principu od "vrata do vrata".

2.2.2 Obezbeđivanje i unapređenje infrastrukture

Kroz projekat je u periodu mart-april 2020 godine unaprijeđena komunalna infrastruktura u Opštini Plužine, nabavkom i postavljanjem 22 kante za selektivno odlaganje otpada, odnosno suhu i mokru komponentu. Kante su vidno označene naljepnicama/posterima napravljenim kroz ovaj projekat, a na kojima se nalaze informacije o vrsti otpada koja se u njima odlaže. Iste su postavljene na 11 lokacija u opštini Plužine. Osim toga na postojećim lokacijama određeni broj kontejnera je predviđen za tu namjenu, kontejneri su označeni odgovarajućim posterima za suhu i mokru frakciju otpada čime su stvoreni uslovi za uspostavljanje sistema primarne selekcije na principu dvije kante – suva i mokra.

2.2.3 Organizovanje i realizovanje edukativnih radionica

Edukativni materijal je u maju 2020 takođe distribuiran i učenicima Osnovne škole u Plužinama, putem radionice edukativnog karaktera, koje su se zbog novonastale situacije u državi izazvane virusom Covid 19 održale putem onlajn platforme google classroom. Sprovedena edukativna radionica sa učenicima IX razreda osnovne škole JU „Obrazovni centar Plužine“ je imala za cilj upoznavanje učenika sa pravilima, načinima i potrebi pravilnog odvajanja otpada sistemom suve i mokre frakcije, sa temom reciklaže kao i na koji način se otpadni materijal ponovo može upotrijebiti. Upoznali su se sa problemima koje otpad stvara u životnoj sredini i kako stanovništvo može uticati na rješavanje ove problematike. Učenicima osnovne škole pored prezentacije o otpadu poslat je i edukativni materijal (brošura i flajeri) na kojima su dobili sve informacije o značaju i potrebi primarne selekcije odnosno odvojenog sakupljanja komunalnog otpada i načinima kako to mogu uraditi na teritoriji opštine Plužine.

Cilj edukativnih aktivnosti i informativnog materijala bio je u prvom redu jačanje svijesti građana da na posredan način možemo uticati na smanjenje količine otpada u prirodi, doprinesemo uštedi energije, smanjenju zagađenja i trošenju prirodnih resursa kao i da zajedno naučimo više o značaju i potrebi selektivnog odvajanja otpada i da usvojimo navike za selektivno odlaganje otpada do trenutka kada one postanu zakonska obaveza.

2.3 PROJEKAT „INHERIT“

Cilj: 2.3 Realizacija Interreg projekta „INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja“

Projekt "INHERIT - Održive turističke strategije za očuvanje i valorizaciju prirodne baštine mediteranske obale i priobalja" je sufinansiran od strane Evropske unije u okviru Interreg Mediteranskog (MED) programa u trajanju od 2018 - 2022. godine. Ukupna vrijednost projekta je 5 612 660,00 €, od čega se 127 160,00 € finansira iz IPA fondova. „Parkovi Dinarida – mreža zaštićenih područja Dinarida“ su jedini projektni partner sa IPA područja.

Na projektu učestvuje ukupno 15 partnera iz svih 10 MED zemalja, čiji je cilj očuvanje i valorizacija prirodne baštine u obalnim i priobalnim MED destinacijama. Projekt će testirati i razviti novi pristup prilagođen MED specifičnostima, štiteći prirodnu baštinu od štetnog uticaja intenzivnog razvoja turizma.

INHERIT će promovisati održivi turizam koji ublažava sezonalnost i rasterećuje nosive kapacitete u destinaciji, planiranjem i sprođenjem "bottom-up" zaštite temeljene na samoregulaciji i praćenju lokalnog stanovništva, kao i ostalih zainteresovanih strana u turizmu.

2.3.1 Testing faza projekta (radni paket 4)

Testing faza projekta INHERIT koja ima za cilj testiranje strategija formulisanih tokom prethodne (Studying) faze kroz odabrana pilot područja, dokumentovanje rezultata i potvrđenih praksi koje najbolje funkcionišu u MED području je započela sa implementacijom u septembru 2019. godine i traje do maja 2021. godine. Rezultat ove faze biće kreiranje prvih 5 INHERITURA područja u MED području. Testing faza treba da pokaže kojim se kapacitetima, prostornim i logističkim, raspolaže za uspostavljanje INHERITURA područja. Za Crnu Goru, potencijalna INHERITURA je Park prirode Orjen. U okviru ove testing faze, Parkovi Dinarida su učestvovali u sledećim aktivnostima radnog paketa:

Zoniranje INHERITURA područja sa ucrtavanjem aktivnosti održivog turizma

Ova aktivnost je obuhvatala redizajn mape zonacije Parka prirode Orjen, sa ciljem davanja predloga nove zone u okviru područja parka. Kreirana je nova zona aktivnog turizma koja obuhvata područje Avanturističkog parka Vrbanj, Staze zdravlja, buduće eko pijace kao i delova planinarskih i biciklističkih staza i područja pogodnih za posmatranje ptica. Ova aktivnost je završena u julu 2020. godine.

Pilot testiranje samoregulativnih inicijativa za zaštitu prirodnog nasleđa u INHERITURA području (tema upravljanja otpadom)

Ova aktivnost je obuhvatala pripremu studije analize upravljanja otpadom Parka prirode Orjen sa predloženim budućim aktivnostima i inicijativama u cilju poboljšanja postojeće strategije upravljanja otpadom. Ova aktivnost je završena u julu 2020. godine.

Pilot testiranje za razvoj komplementarnih održivih turističkih aktivnosti

Ova aktivnost je obuhvatala pripremu studije analize trenutnih aktivnosti održivog turizma, poboljšanja istih i pružanje predloga novih turističkih aktivnosti na području PP Orjen. U sklopu studije su analizirani potencijali Staze zdravlja, eko pijace, predlagala nova područja za uređivanje vidikovaca i paraglajdig uzletišta. Ova aktivnost je završena u julu 2020. godine.

Pilot testiranje za uspostavljanje prvih INHERITURA područja

U okviru ove aktivnosti je bilo potrebno popuniti upitnike u saradnji sa Parkom prirode Orjen koji su se dalje slali na evaluaciju formiranoj komisiji, koja će, nakon prijema svih aplikacija i analize istih, uspostaviti prvih pet INHERITURA područja na Mediteranu. Ova aktivnost je završena u

aprilu 2020. godine.

Za aktivnosti 4.3, 4.4 i 4.5 kreirana je Radna grupa u saradnji sa Parkom prirode Orjen u cilju prikupljanja informacija o postojećim turističkim aktivnostima i ponudama, te stanja na terenu kada je u pitanju tema upravljanja otpadom, sa ciljem izrade Studije za područje Orjena kako bi se razvile nove turističke ponude i samoregulativne inicijative iz oblasti upravljanja otpadom što će se predstaviti kao rezultati ovih aktivnosti. Dizajner je angažovan za redizajniranje mape zonacije Parka prirode Orjen za aktivnost 4.3., sa ciljem da se predloži nova zona koja bi obuhvatala područje parka u kojem se mogu implementirati aktivnosti održivog turizma.

2.3.2 Peti sastanak projektnih partnera

Na petom projektnom sastanku su se analizirale aktivnosti Radnog paketa 4 (WP4), dotadašnje implementirane aktivnosti, te izrada plana za realizaciju preostalih aktivnosti paketa 4. Sastanak je održan online putem 15. jula 2020. godine.

2.3.3 Medijska, e-mail i social media kampanja

Radi uspješne realizacije projektnih aktivnosti i implementacije, radila se kontinuirana komunikacija i obavještanje medija o projektu i projektnim aktivnostima. Za sve zainteresovane strane sprovodila se se e-mail kampanja. Projektom je takođe predviđeno sprovođenje social media

kampanje u cilju aktivne promocije.

Parkovi Dinarida kao projektni partner imali su obavezu da ispune sledeće aktivnosti koje se tiču komunikacionog paketa:

- Postavljanje vijesti o projektu na sajtu Parkova Dinarida
- Periodično izvještavanje stejkholdera o novostima u vidu biltena:
- Izrada, prevod i diseminacija INHERIT brošure (štampa u najmanje 215 primjeraka koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane);
- Štampa 20 primjeraka INHERIT postera koji će se koristiti za sopstvene i događaje treće strane;
- Sprovođenje social media kampanje – dijeljenje sadržaja koji pošalje Leading partner na FB stranici Parkova Dinarida, kao i kreiranje sopstvenog sadržaja o projektnim aktivnostima koje se implementiraju u Parku prirode Orjen;
- Direktne e-mail kampanje u cilju informisanja i promovisanja projektnih aktivnosti usmjerene ka stejkholderima iz turističkog sektora i relevantnih javnih vlasti;
- Kreiranje saopštenja za medije po template-u Leading partnera vezano za učinke INHERIT projekta, ključne aspekte i benefite INHERIT pristupa koji će biti naročito namijenjeni stejkholderima iz turističkog sektora

Ove aktivnosti su trajale tokom cijele 2020. godine.

2.3.4 Šesti sastanak projektnih partnera

U okviru šestog sastanka projektnih partnera koji se održao online 14. decembra 2020. godine, predstavljeni su dosadašnji rezultati aktivnosti Radnog paketa 4 (WP4), problemi sa kojima su se partneri suočavali za vrijeme implementacije aktivnosti, kao i predstavljanje aktivnosti Radnih paketa 5 i 6.

2.3.5 Administrativne aktivnosti

Obavezni šestomjesečni izvještaji za FLC i odgovornu kontrolu na projektu predati su u martu i oktobru 2020. godine.

2.4. PROJEKAT: UTVRĐIVANJE POPISA O PRISUSTVU I DISTRIBUCIJI INVAZIVNIH VRSTA BILJAKA NA TERITORIJI CRNE GORE

Globalno gledajući, danas se smatra da invazivne vrste na nekom području, uz direktno uništavanje staništa, predstavljaju najveću opasnost za njegovu biološku raznovrsnost. Invazija biljaka prepoznata je kao jedan od najozbiljnijih ekoloških problema koji utiče na strukturu, sastav i funkciju prirodnih, poluprirodnih i urbanih ekosistema. Efekat širenja i uticaj stranih, a naročito invazivnih stranih vrsta biljaka, zajedno sa klimatskim promjenama predstavlja jedan od najznačajnijih globalnih faktora koji utiču na autohtone vrste i zajednice na svjetskom nivou. Sa tim u vezi prisustvo i sve veće širenje invazivnih alohtonih vrsta, prepoznato je kao izuzetno nepovoljni faktor koji sve više utiče na stanje biodiverziteta u Crnoj Gori. Imajući u vidu izuzetno bogatu i raznovrnu floru i faunu Crne Gore potrebno je posvetiti veliku pažnju ovim prirodnim vrijednostima koje postaju sve ugroženije.

U skladu sa tim Parkovi Dinarida su krajem novembra 2020. god. započeli realizaciju projekta **“Utvrdjivanje popisa o prisustvu i distribuciji invazivnih vrsta biljaka na teritoriji Crne Gore”**. Projekat se realizuje u cilju podrške u pripremi liste stranih i invazivnih stranih vrsta koje mogu izazvati zabrinutost i stvoriti negativne efekte po ekosisteme u Crnoj Gori, kao i doprinos u izradi Akcionog plana za borbu protiv stranih i invazivnih stranih vrsta. Pored definisanja liste stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka pripremiće se izvještaj koji će biti prilog Akcionom planu za borbu protiv stranih i invazivnih stranih vrsta biljaka, a koji će uključivati i informacije o mapiranju, distribuciji, uticaju kao i prijedlogu na koji način možemo uticati na kontrolu, smanjivanje negativnog uticaja kao i njihovo uklanjanje.

Osim toga cilj projekta je pružiti informacije i upoznati javnost sa pojmom invazivnih stranih vrsta biljaka. U tom pogledu sprovedeće se edukativna kampanja na polju jačanja javne svijesti o problemima izazvanim invazivnim vrstama biljaka, kao i o značaju i zaštiti gubitka biodiverziteta izazvanim ovim problemom. Parkovi Dinarida će kroz konsultativni sastanak sa organizacija kojima je kroz isti poziv odobren projekat objediniti pojedinačne liste i definisati jednu konačnu listu stranih i invazivnih stranih vrsta u Crnoj Gori. Kao završna aktivnost ovog projekta organizovaće se okrugli sto na kojem će se predstaviti rezultati projekta svim zainteresovanim stranama. Projekat se realizuje uz podršku Ministarstva ekologije, prostornog planiranja i urbanizma kroz Javni konkurs za finansiranje programa utvrđivanja Liste stranih i invazivnih stranih vrsta i trajeće 6 mjeseci.

2.5 PROJEKAT “Testiranje smjernica za procjenu i valorizaciju ekosistemskih usluga i njihovog integrisanja u razvojne planove upravljačkih institucija zaštićenog područja Orjen”

Implementacija projekta u prekograničnom regionu Crna Gora – Bosna i Hercegovina kroz studiju slučaja planine Orjen je započela u aprilu 2020. godine i trajala je do marta 2021. godine.

Projekat ima prekogranični karakter, imajući u vidu da se masiv planine Orjen prostire na teritoriji dvije države – Crne Gore i Bosne i Hercegovine. Dio masiva Orjena je proglašen Parkom prirode u Crnoj Gori 2018. godine, a u septembru 2020. godine, isti status je pripao i dijelu Orjena na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Cilj projekta jeste da se kroz kreiranje Studije slučaja masiva Orjen analiziraju najvažnije ekosistemske usluge koje će se integrisati u procesu donošenja odluka vezanih za ova zaštićena područja. **Sam projekat analizira četiri prioritete ekosistemske usluge važne za područje**

planine Orjen: pčelarstvo, povrtarstvo, stočarstvo i eko-turizam i njihovu dobrobit za lokalne zajednice i prirodu. Navedene usluge su prepoznate kao glavne djelatnosti lokalnog stanovništva kojem Orjen predstavlja životno okruženje.

Projekat je podržan je od strane Otvorenog regionalnog fonda za jugoistočnu Evropu – Implementacije međunarodnih sporazuma u oblasti biodiverziteta (ORFBDU) i finansiran od strane Njemačkog federalnog ministarstva za ekonomsku saradnju i razvoj (BMZ), koji sprovodi the Deutsche Gesellschaft für Internationale Zusammenarbeit (GIZ) GmBh.

2.5.1 Prikupljanje relevantnih podataka

Dostupna literatura o planini Orjen, kao i podaci o postojećim ekosistemskim uslugama su prikupljeni iz Plana upravljanja i Studije za uspostavljanje zaštićene zone / Studije zaštite i pregledani sa fokusom na statistiku, istorijske i trenutne podatke, socio-ekonomske podatke o zajednicama iz regije Orjen. Na osnovu prikupljenih podataka pripremila se lista ekosistemskih usluga i kratak pregled glavne prakse korišćenja zemljišta. To je urađeno na osnovu PAE i PAM dokumenta. Ova inicijalna aktivnost je odrađena u aprilu 2020. godine.

2.5.2 Prioritizacija ekosistemskih usluga

Konsultacije među partnerima i ekspertima na projektu (PD, RZZKIN iz BiH, Pokrajinski zavod za zaštitu prirode Vojvodina, Park prirode Orjen CG) na temu prioritizacije ekosistemskih usluga (ES) i identifikacijom zainteresovanih strana u odnosu na ES je naredna projektna aktivnost koja se realizovala u maju 2020. godine.

Za odabrane ES je pripremljena Matrica o uticaju i zavisnostima od PAE i PAM. Važnost ES se ocjenjivala u odnosu na cilj upravljanja ili očuvanja. Procijenili su se uslovi i trendovi ES, njihova istorija, pokretači i kompromisi.

2.5.3 Terenski rad

Priprema sastanaka i komunikacija sa partnerima, ekspertima i upravom parkova; Priprema upitnika o ekosistemskim uslugama (četiri posebna upitnika, za svaku ekosistemsku uslugu posebno); Sprovođenje intervjua sa stejkholderima, prikupljanje dodatnih informacija o ekosistemskim uslugama, stavovima i pogledima stejkholdera na ekosistemске usluge i uopšte upravljanje zaštićenim područjem; Popunjavanje pripremljenih upitnika. Iz sprovedenih intervjua sa zainteresovanim stranama napisati kratku istoriju odabranih usluga ekosistema - situacije ES u prošlosti, očekivanja za razvoj usluga ekosistema u budućnosti. Ova aktivnost se implementirala u periodu jun-jul 2020. godine.

2.5.4 Priprema Studije slučaja, diskusije, elaboracija

Elaboracija svih prikupljenih podataka (kroz prvobitno istraživanje studija i materijala i terenskih posjeta); komunikacija sa upravom Parka, partnerima, ekspertima; priprema draft verzije Studije slučaja. Ova aktivnost se realizovala u periodu od avgusta do oktobra 2020. godine.

2.5.5 Priprema Studije izvodljivosti dvije rekreativne staze na području CG i BiH/RS

Studija izvodljivosti predstavlja razvoj i način valorizacije dvije rekreativne staze (jedne na području Crne Gore i druge na području Bosne i Hercegovine / Republike Srpske) u cilju unaprijeđivanja turističke ponude Parka prirode, koja ima za cilj generisanje ekonomskih benefita kroz privlačenje većeg broja posjetilaca. Studija će analizom staza dati prijedlog njihovog uređenja koji će biti u skladu sa principima održivog razvoja vodeći računa o uticaju na životnu sredinu i siguran boravak posjetilaca Parka prirode Orjen. Komunikacija sa ekspertima koji rade na Studiji; izlazak na teren, obilazak staza, prikupljanje informacija; komunikacija sa upravljačima Parka; priprema Studije, prevod, diseminacija. Ova aktivnost je realizovana u periodu oktobar – decembar 2020. godine.

2.5.6 Sastanak upravljača prekograničnog zaštićenog područja Parka prirode Orjen

Zvanični sastanak upravljača prekograničnog zaštićenog područja Parka prirode Orjen je imao za cilj razmjenu iskustava i dobrih praksi prekograničnog područja, predstavljanje Regionalnih smjernica za analizu i integraciju ekosistemskih usluga, draft verzije Studije slučaja planine Orjen, kao i predstavljanje daljih planova i projekata upravljača sa ciljem unaprijeđivanja prekogranične saradnje. Sastanak je održan 17. novembra 2020. godine.

STRATEŠKA TEMA 3: UNAPREĐENJE SARADNJE SA LOKALNIM STANOVNIŠTVOM I ODRŽIVI RAZVOJ

3.1 Program grantova za zaštićena područja

Drugi ciklus grantova koji će biti realizovan u toku 2021 godine predstavlja nastavak podrške zaštićenim područjima da unaprijede saradnju sa lokalnim zajednicama na prostoru zemalja Dinarskog luka, uspostave i jačaju trajne strukture/mehanizame za komunikaciju i unapređenje funkcionalnosti postojeće saradnje između nadležnih institucija i civilnog društva u zaštićenom području. Na bazi prethodnog iskustva i uzimajući u obzir novonastale okolnosti u vezi COVID-19 pandemije definisani su kriterijumi, ciljevi i podciljevi drugog poziva za Program grantova. U saradnji sa partnerima na projektu pripremljene su smjernice za aplikante i aplikacione forme.

Konkurs za dodjelu sredstava iz Drugog ciklusa Programa grantova za zaštićena područja bio je raspisan krajem novembra 2020 godine i trajao je do 15 januara 2021.

Specifični ciljevi drugog ciklusa su bili:

- Unapređenje saradnje između zaštićenih područja i lokalnih zajednica u cilju unapređenja monitoringa nelegalnih aktivnosti i neodrživih praksi u zaštićenim područjima;
- Uspostavljanje trajnih struktura/mehanizama za komunikaciju i unapređenje funkcionalnosti postojeće saradnje između nadležnih institucija i civilnog društva u zaštićenom području;
- Podrška inovativnim pristupima za ublažavanje sekundarnih efekata pandemije COVID-19 na zaštićena područja;
- Podrška rješavanju negativnih uticaja pandemije COVID-19 na ranjive populacije (uključujući, ali ne ograničavajući se na žene, mlade, manjine, starije osobe i osobe s invaliditetom) u zaštićenim područjima.

Ukupna vrijednost raspoloživih sredstava za podršku projektima zaštićenih područja bila je 57.000,00 eur.

3.2 DAN ZAŠTITE DINARIDA

3.4.1. Organizovanje Dana zaštite Dinarida

Usljed ograničenja izazvanih pandemijom COVID-19 Dan zaštite Dinarida – 7 oktobar, obilježen je virtuelno u svih 8 zemalja Dinarskog luka. Kako je pandemija uticala na mnoge aspekte rada i funkcionisanja parkova u našem regionu a i šire, obilježavanjem ovoga dana željeli smo da skrenemo pažnju na uticaje pandemije na zaštićena područja, ali i potrebu jačanja i produbljivanja saradnje kao jednog od odgovora na novonastalu krizu. Stoga je i slogan ovogodišnjeg Dana zaštite Dinarida bio #DinaridiSpajaju, a Parkovi Dinarida su za tu priliku prepromislili odgovarajuće vizuale na svim jezicima regiona za online upotrebu koji su distribuirani svim članovima i medijima.

Dan zaštite
Dinarida
7. OKTOBAR, 2020.

DINARIDI SPAJAJU

STRATEŠKA TEMA 4: KOMUNIKACIJA I PR

4.1 Unapređenje interne komunikacije

4.1.1 Implementacija internog komunikacionog plana

S obzirom da je jedan od glavnih ciljeva Parkova Dinarida, razmjena stručnih znanja i podizanje nivoa znanja i svijesti među zaštićenim područjima regiona, mreža zaštićenih područja Dinarida implementira o uokviru svojih redovnih aktivnoati interni komunikacioni plan, kojim se želi se pospješiti redovna komunikacija unutar mreže, kako bi se na što bolji način uticalo na zajedničke alate i bolju upravljačku politiku u zaštićenim područjima, razmjenu i pružanje različitih dokumenata, bazu podataka i dobrih praksi, te planiranje i koordinaciju projekata koji su od interesa za članove Parkova Dinarida.

4.2 Unapređenje eksterne komunikacije

4.2.1 Implementacija komunikacione strategije

Parkovi Dinarida u sklopu programa „ Zaštićena područja za prirodu i ljude“ i u saradnji sa kolegama za komunikacije iz WWF Adria u 2020. nastavili su realizaciju tri *strateška dokumenta za komunikaciju*:

1. *Komunikacioni plan za Parkove Dinarida*
2. *Komunikacioni plan za projekat “Zaštićena područja za prirodu i ljude”;*

Medijski alati

U okviru Parkova Dinarida, postoji nekoliko medijskih kanala:

1. *Web stranica: www.parksdinarides.org*
2. *Blog portal: <https://dinaricarcparcs.blogspot.com/>*
3. *Facebook stranica: www.facebook.com/DinaricArcParks/*
4. *Newsletter, koji se online distribuira kvartalno regionalnim i međunarodnim stakeholderima*

4.2.2 Izrada novog web site-a Parkova Dinarida

U cilju bolje organizacije i predstavljanja informacija na sajtu u toku 2020. započeta je izrada novog sajta. Do završetka te aktivnosti Organizacija će koristiti za eksternu komunikaciju i predstavljanje postojeći web sajt www.parksdinarides.org.

4.2.3 Priprema i distribucija mjesečnog Biltena Parkova Dinarida

U toku 2020. godine, zbog pandemije COVID-19 i nedostatka ljudskih resursa, nije realizovana aktivnost priprema i distribucija tromjesečnog Biltena Parkova Dinarida.

4.2.4 Ažuriranje web stranice Parkova Dinarida

Web stranica www.parksdinarides.org, na kojoj je u okviru interaktivne mape, predstavljeno više od 90% svih nacionalnih parkova, parkova prirode i regionalnih parkova osam država redovno je ažurirana u toku 2020 godine. Stranica predstavlja jedinstvenu i najobuhvatniju bazu podataka kada su u pitanju zaštićena područja Dinarida.

To predstavlja i veliki potencijal za razvoj saradnje sa organizacijama i udruženjima, koja promovišu aktivne vidove odmora i rekreacije u zaštićenim područjima Dinarida, kao npr. Via Dinarica, Via Adriatica...

Uz predstavljanje novosti i aktivnosti koje Parkovi Dinarida realizuju, na web stranici naglasak je stavljen i na predstavljanje bogatog prirodnog i kulturnog nasljeđa, karakterističnog za područje Dinarida.

4.2.5 Ažuriranje bloga Parkova Dinarida

U toku 2020. nastavljeno je kontinuirano dijeljenje svih relevantnih sadržaja Mreže na Blog portal <https://dinaricarcparcs.blogspot.com/>. Blog je vremenom iz medija za internu komunikaciju članova Parkova Dinarida prerastao u portal za eksternu komunikaciju, koji svakodnevno donosi novosti iz zaštićenih područja Dinarida. Na njemu se osim novosti iz zaštićenih područja, objavljuju i novosti o međunarodnim publikacijama, aktima, konkursima, nagradama, projektima, vezanim za zaštitu prirode, te analitički tekstovi i druge informacije, od značaja za zaštićena područja i ljubitelje prirode. Od svih komunikacionih kanala Parkova Dinarida, blog procentulano ima ubjedljivo najveći rast. U 2020. godini na ovom kanalu komunikacije objavljeno je 690 vijesti.

4.2.6 Ažuriranje facebook stranice Parkova Dinarida

U toku 2020. nastavljeno je kontinuirano dijeljenje svih relevantnih sadržaja Mreže na Facebook stranica: www.facebook.com/DinaricArcParks/ koja ima oko 43000 pratilaca. S obzirom da je Facebook smanjio „vidljivost“ poslovnih naloga, Parkovi Dinarida su se odlučili da informacijama, fotografskom i video materijalu članica Parkova Dinarida daju veću vidljivost povremenim „bustovanjem“ objava. Sa takvim načinom objavljivanja, podijeljene informacije stižu do mnogo većeg broja ljudi. Ovaj vid društvene mreže pokazuje se i dalje kao izvanredna alatka za promociju ostalih kanala komunikacije Parkova Dinarida.

4.2.7 Učestvovanje na relevantnim skupovima

Predstavnica Parkova Dinarida je učestvovala na trodnevnoj radionici „Jačanje kapaciteta za monitoring zaštićenih/ugroženih vrsta sisara na području Nacionalnog parka Durmitor“ organizovanoj od strane Centra za zaštitu i proučavanje ptica u okviru projekta „BEAR in Mind“: Bringing Environmental Actions for the Biodiversity Protection Across the Borders; Ref: EuropeAid/161465/DD/ACT/BA. Radionica je organizovana kao dio komponente projekta posvećene jačanju kapaciteta i podrške unaprjeđenju specifičnih vještina službenika zaštićenih područja, predstavnika nevladinog sektora iz oblasti zaštite životne sredine, kao i predstavnika državnih i lokalnih institucija koje rade na zaštiti biodiverziteta u području Durmitora i Pive.

4.3 Struktuiranje, praćenje i evaluiranje dijaloga sa ključnim stakeholderima na uključivanje prirodnih vrijednosti u strateške razvojne planove (nacionalni i regionalni nivo)

4.3.1 Praćenje povećanja interakcije i dijaloga sa ključnim stakeholderima

Parkovi Dinarida u saradnji sa WWF Adria, prate interakciju sa stakeholderima preko Capacity Assessment Tool-a. Dodatno se radi na razvoju Indeksa za procjenu interakcije između zaštićenih područja i lokalnih zajednica, kao i instrumentima za njegovo poboljšanje.

4.3.2. Učešće na skupovima relevantnim za procese donošenja odluka od značaja za zaštitu prirode

Ministarstvo poljoprivrede i ruralnog razvoj osnovalo je Savjet za izradu Planova upravljanja za uzgoj, zaštitu i korištenje mrkog medvjeda i vuka u Crnoj Gori. Osnivanje Savjeta predstavlja temelj za dugoročno i adekvatno upravljanje i zaštitu populacije smeđeg medvjeda i vuka u Crnoj Gori posebno ako se fokusira na očuvanje i upravljanje u skladu s EU standardima. Parkovi Dinarida su nastavili rad u Savjetu i u toku 2020. godine.

